

Vanhusneuvoston lausunto Espoon hyvinvointisuunnitelman 2026-2029 luonnoksesta

Espoon hyvinvointisuunnitelma perustuu Espoo-tarinaan ja Hyvinvointikertomuksesta 2022–2025 nousevaan kolmeen ilmiöön; *yksinäisyys, turvattomuus ja mielen hyvinvoinnin haasteet*. Hyvinvointisuunnitelmassa valitut ilmiöt on käännetty tavoitteen muotoon, tekemiseksi. Tekemisen kohteita ovat *yhteisöllisyyden lisääminen, turvallisuuden parantaminen ja mielen hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden vahvistaminen*.

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteet on yhteensovitettu Espoo-tarinan kanssa kolmeksi tavoitteeksi: *1) Espoolaiset kokevat olevansa osa yhteisöjä omana itsenään, 2) Espoolaiset kokevat arkensa turvalliseksi ja 3) Espoolaisten mielen hyvinvoinnin edellytykset vahvistuvat*. Alatavoitteita on 23, joista noin kymmenen koskee myös ikäihmisiä.

Hyvinvointisuunnitelmassa ei määritellä toimenpiteitä vaan todetaan, että eri hallinnonalojen arkityön tuloksena syntyy tuotoksia, jotka eri toimijoiden kanssa yhteistyössä saavat aikaan vaikuttavuutta eli kuntalaisten hyvinvoinnin vahvistumista. Toteuttamistapa on kannatettava.

Suunnitelmassa on kullekin tavoitteelle määritelty vuosittain ja valtuustokausittain seurattavat ikäryhmäkohtaiset mittarit, jotka kuvaavat toiminnan vaikuttavuutta, eivät sitä, mitä mahdollisesti on tehty vaikutusten aikaansaamiseksi. Tällainen seuranta kuvaa todellisia hyvinvoinnin muutoksia, ei vain toimintaa. Vanhusneuvosto on kritisoinut aiemmin useita kertoja lausunnoissaan sitä, että hyvinvointitavoitteiden toteutumista on arvioitu vain tekemisellä, ei tekemisen vaikuttavuudella.

Vanhusneuvosto kannattaakin lämpimästi uutta, toiminnan vaikuttavuutta mittaavaa ja kuvaavaa lähestymistapaa, joka

- vahvistaa eri toimialojen ja toimijoiden välistä yhteistyötä
- edellyttää väestön hyvinvoinnin seuranta- ja arviointimenetelmien kehittämistä ja niiden käyttöönottamista
- tuottaa onnistuessaan todellista tietoa toiminnan vaikuttavuudesta ja väestön hyvinvoinnin muutoksista sekä
- vahvistaa tiedolla johtamista.

Hyvinvointisuunnitelma nojaa Erik Allardtin teoriaan hyvinvoinnin ulottuvuuksista (1976), jota Tuula Helne on täydentänyt (2023) HDLB viitekehykseksi. Sosiaalipsykologinen lähestymistapa sisältää varsin niukasti kunnan rakenteellisia, teknisiä ja ympäristöllisiä hyvinvointiin vaikuttavia tavoitteita kuten rakentamisen, asumisen, liikkumisen, luonnon hyvinvointivaikutusten sekä palvelujen saavutettavuuden mahdollisuuksia tuottaa hyvinvointia.

Alatavoitteessa 5. 'Espoon kaupungin uudet rakennukset ovat esteettömiä' rajoitetaan kaupungin rakennuksiin. Esteettömyysvaatimuksen tulee täyttyä kaikissa muissakin, erityisesti iäkkäille tarkoitetuissa julkisten palvelujen rakennuksissa, esimerkiksi kirjastoissa, terveysasemilla ja virastoissa, vaikka rakennuksen omistaisi yksityinen yritys.

Hyvinvointisuunnitelmassa ei arvioida eri alueiden hyvinvoinnin eriytymistä alueellisesti eikä väestöryhmittäin segregaatiokehityksen näkökulmasta, mikä olisi kehittämistyön kannalta tärkeää.

Ikääntyneiden suunnitelmassa osioissa 'yksinäisyys' ja 'turvattomuus' ikäryhmät tulisi jakaa pienempiin osiin; 65–74 seniorit (gogo -ryhmä), 75–84 iäkkäät (slow go -ryhmä) ja yli 85 vuotiaat (no go -ryhmä). Mitä iäkkäämmistä henkilöistä on kyse, sitä useammin yksinäisyyden ja turvattomuuden kokemukset johtavat alkoholin ja/tai lääkkeiden liikakäyttöön ja kaatumisiin.

Vanhusneuvosto esittää, että ikääntyneiden hyvinvoinnin vahvistamiseksi ja hyvinvointivaikutusten aikaansaamiseksi suunnitelmassa tarkasteltaisiin kattavasti

1) ikäystävällisen kunnan periaatteiden toteuttamista päätöksenteossa ja toiminnassa sekä

2) ikäneuvolan käynnistämistä yhdessä hyvinvointialueen kanssa.

Ikäystävällisen kunnan periaatteiden noudattaminen päätöksenteossa vahvistaa kaikenikäisten kuntalaisten hyvinvointia. Periaatteisiin kuuluu muun muassa esteettömät ja toimivat asumisolosuhteet, osallistumisen erilaiset mahdollisuudet, toimiva julkinen liikenne kaikkien ulottuville, luonto ja ympäristötekijät, hyvinvointia ja toimintakykyä tukevien palvelujen saavutettavuus, kaikkien saavutettavissa oleva tieto ja digitaitojen varmistaminen sekä kaikenikäisten arvostaminen ja kunnioitus.

Ikäneuvolan toteutuksesta pääasiallinen vastuu on hyvinvointialueella. Toteutukseen sisältyy myös kunnan vastuulla olevia tehtäviä kuten liikunnan ohjaus ja liikuntapaikkojen tarjonta, osallistumisen mahdollisuuksien ja kulttuurin keinojen tarjonta, terveellisen ravitsemuksen mahdollistaminen ja vaikuttaminen alkoholin käytön vähentämiseen.

Vanhusneuvosto esittää joitakin lisäyksiä tavoitteiden saavuttamista tukeviin panoksiin ja tuotoksiin:

Hyvinvointisuunnitelman päätavoitteeseen (s.8) "Espoolaiset kokevat olevansa osa yhteisöjä omana itsenään" tulisi lisätä 7. alatavoite "Jokaisella espoolaisella on mahdollisuus osallistua ja saada mielipiteensä huomioduksi päätöksenteossa."

Tavoitteisiin ja mittareihin ”yksinäisyyden vähentämiseksi ja yhteisöllisyyden lisäämiseksi”, (s.17). tulisi lisätä kaikkien ikäryhmien kohdalle tavoite: ”Espoon osallistumismalli on käytössä kaikissa kaupungin hallintokunnissa”. Mittari voisi olla ”Järjestettyjen asukastilaisuuksien, asukaspaneelien, yms. määrän kehitys”.

Vaikuttavuus syntyy yhteistyöstä

- ’Yksinäisyys vähenee’ kohtaan lisätään:
 - Ikääntyneiden digitaalisten taitojen kehittäminen tai korvaavien kontaktikeinojen olemassaolon varmistaminen
- Yksinäisyyttä kuvaaviin mittareihin lisätään:
 - Osallisuuden esteet
 - Eläkeläisjärjestöjen toimintaan (ja muihin, mm. liikuntapalvelujen järjestämiin kohtaamisiin) osallistuneet vuosittain.
- ’Turvallisuus’ -kohtaan lisätään:
 - Kunta on tehnyt päätöksen ikäystävällisen kunnan periaatteiden noudattamisesta päätöksenteossa
 - Fyysistä turvallisuutta tuottavat asiat ovat kunnossa (esim. jalkakäytävien talvikunnossapito, esteettömät asiointireitit, joukkoliikenne tarjoaa mahdollisuuden asiointiin)
- Turvallisuutta kuvaavaan mittaristoon lisätään:
 - Ikäystävällinen kunta -periaatteet otettu käyttöön kunnan päätöksenteossa
 - Jokaisella mahdollisuus hoitaa asiointia myös ilman digilaitteita/-osaamista
- ’Mielen hyvinvointi’ kohtaan lisätään:
 - Osallistumisen kanavat olemassa, sisältää digitaalisten taitojen kehittämisen tai korvaavien kontaktikeinojen olemassaolon
 - Fyysistä turvallisuutta tuottavat asiat ovat kunnossa
 - Yli 75-vuotiaille kohdennettu ikäneuvolatoiminta käynnistetty yhdessä hyvinvointialueen kanssa
- Mielen hyvinvointia kuvaavaan mittaristoon lisätään
 - Ikäneuvolaan osallistuneiden osuus ikäluokasta
-

15.12.2025

ESPOON VANHUSNEUVOSTO